

University of
Sistan and Baluchestan

Iranian Academy of
Management Sciences

Nalyzing the Viability of the Structure of the Islamic Republic of Iran

Gholamhossein Mosalmani Nooshabadi¹, Adel Azar^{2*}

1. Ph.D in Management. University of Tehran, Collage of Farabi, Qom, Iran.
2. Professor of Industrial Management, Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Extended Abstract

Abstract

It will be a dynamic and sustainable government that, with structural changes, adapts itself to constantly changing conditions and, while maintaining its identity and survival, can move towards its goals. The text of the constitution responds to the cross-cutting needs of political societies. Since the needs and requirements change with the dynamics and developments of society, the constitution must move to adapt to the new conditions by accepting amendments. Therefore, before taking any action in this regard, the status of the current structure should be examined.

Our aim in this article is to study the significance of the governmental structure hidden in the constitution of the country from a systemic and sustainable perspective and using a scientific and practical method. The relationship between them was identified and then the constitutional structure of government was examined.

After examining and diagnosing complications on the exploratory structure, this structure was largely diagnosed as viable, as well as frequent errors in viable systems on it.

Introduction

Structures [including the structure of the constitution and governments] are derived from human thought and their efficiency in the extent to which they succeed in meeting needs, which, of course, is based on success in practical matters. Structures are influenced by values as well as culture and environmental conditions, so it seems that a successful structure is a structure appropriate to values, worldviews, ends, culture and environmental and indigenous conditions. Therefore, the basis is that the structure as a human credit must be forged in order to achieve the desired nature and end that it wants to achieve.

Our aim in this article is to first show the governmental structure in the constitution of the country and then to examine this structure from a systemic perspective and using a scientific, practical and systematic method, i.e. the model of the viable system. Then we seek to answer the question whether the current structure of the Islamic Republic of Iran is viable?

Case study

The case study in this article is the government structure existing in the constitution of the Islamic Republic of Iran and then examining this structure from a systemic perspective using a scientific, practical and systemic method, namely the viable systems model.

Materials and Methods

Since the viable systems model provides a tool to design the current structure of the systems or a new structure, the viable systems model was used in this research with the aim of identifying the government structure and also finding the complications of this structure. In this process, by using the three-step method proposed by Jackson (2003) and studying and reviewing the text of the Constitution of the Islamic Republic of Iran, institutions related to the government are identified, and then the tasks and relationships between them are listed with model tables and checklists. In the next step, the government structure was extracted from the constitution and we drew the model of the government system of the Islamic Republic of Iran. In the last step, using the checklist of frequent errors in viable systems models, the drawing structure was examined and diagnosed.

Discussion and Results

The components identified for system number 1 are: the executive branch, the judicial branch, and the leadership, which are considered for them in order from the highest to the lowest amount of work at this level (operational system). At the level of internal management of the system, system number 3 consists of four leadership institutions, the parliament, the presidency, and the head of the judiciary, and each of these institutions, except for the presidency, has appropriate control and monitoring tools (system *3); Of course, in the case of system number 2 (coordination system), in contrast to system number 3, there are no corresponding institutions in the law, although institutions for coordination between the components of system 1 and at a lower return level are embedded, from which the Minister of Justice can be directed to coordinate between the authorities. The Executive and Judiciary or the Broadcasting Supervisory Council pointed out that coordination at the level of System 3 is only under the responsibility of the Supreme Leader and to some extent the Guardian Council and Expediency Recognition Council (in the conflict resolution aspect) and other institutions of System 3 are without they are coordination tools.

Regarding system number 4, which has functions such as adaptation, intelligence, and strategy, and it is referred to as the future and outside, the structure of the constitution in the discussion of the existence of an institution for this matter has several institutions; In addition, in terms of content and performance, it needs operational review. The duties of this system have been entrusted to the leadership, the Expediency Council and the Islamic Council. Also, regarding system number 5, it has been seen in the constitution of the two leadership institutions and the

assembly of leadership experts that supervises the relationship between systems 3 and 4 and has ultimate authority.

Conclusion

Based on the investigations carried out in this research, the government structure in the country's constitution is somewhat consistent with the structure of viable systems and all the 5 components are present in it; Although in some sub-systems, especially system number 2, appropriate tools and institutions have not been seen; Also, some subsystems do not have proper and defined authority according to the level they are in. On the other hand, some constitutional institutions have different functions at several levels that may cause functional disorder, which also requires practical investigation in other researches. On the other hand, the components of system 1 have proper independence based on the text of the constitution, which is a very important issue for the integrity of the entire system, although their current functions and current independence were not within the scope of this research and are proposed as a suggestion for future research.

A system for viability requires all five functions introduced in the model. In addition to these five subsystems that have been reviewed so far, the interaction pattern of each system must be exactly as described in the model, which is a very important issue in the review of each system and here is the government structure of the country's constitution. Examining the information flows and communication channels within the system - between different levels of the system and its institutions - and extra-system - between the system and the environment - the governmental structure of the Islamic Republic of Iran cannot be extracted by examining the structure of the country's constitution, and requires the examination of other current laws and regulations of the country and Also, the current status of its main institutions is in practice.

Keywords: Government structure, Constitution, Problem Solving, Viable Systems Model (VSM)

Article Type: Research Article

Cite this article: Mosalmani Nooshabadi, Gh. H., & Azar. A. (2023). Nalyzing the Viability of the Structure of the Islamic Republic of Iran. *Public Management Researches*, 16 (60), 1-34. (In Persian)

DOI:10.22111/JMR.2022.39809.5586

Received: 08 Sep. 2021

Revised: 25 Dec. 2021 **Accepted:** 09 Apr. 2022

© The Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

تحلیل و واکاوی مانایی ساختار نظام جمهوری اسلامی ایران

غلامحسین مسلمانی نوش آبادی^۱ - عادل آذر^{۲*}

۱. دکتری رشته مدیریت دانشگاه تهران، دانشگاه فارابی، قم، ایران.
۲. نویسنده مسئول، استاد گروه مدیریت صنعتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

چکیده

حکومتی پویا و پایدار خواهد بود که با تغییرات ساختاری، خود را با شرایط دایما در حال تغییر سازگار نماید و ضمن حفظ هویت و بقا بتواند به سوی اهداف حرکت کند. متن قانون اساسی پاسخگوی نیازهای مقطعی جوامع سیاسی است و از آن جا که نیازها و مقتضیات همراه با پویایی‌ها و تحولات جامعه دگرگون می‌شوند، قانون اساسی نیز باید با پذیرش اصلاح و تغییر در جهت هماهنگی با شرایط نوین حرکت کند. لذا قبل از هر اقدامی در این زمینه می‌بایست وضعیت ساختار فعلی مورد بررسی قرار گیرد. هدف ما در این مقاله بررسی مانایی ساختار حکومتی نهفته در قانون اساسی کشور از منظر سیستمی و پایداری و با استفاده از روشی علمی و کاربردی بوده است که به دنبال آن با بکارگیری چارچوب مدل سیستم‌های مانا و روش سه مرحله‌ای جکسون عناصر ساختاری حکومت، وظایف و روابط میان آنها شناسایی و سپس نسبت به عرضه‌یابی ساختار حکومتی قانون اساسی اقدام شد. پس از بررسی و عرضه‌یابی صورت گرفته بر روی ساختار اکتشافی، این ساختار تا حد زیادی مانا تشخیص داده شد و همینطور خطاهای پرتکرار در سیستم‌های مانا بر روی آن مورد بررسی قرار گرفت.

واژه‌های کلیدی: ساختار حکومت، قانون اساسی، عرضه‌یابی، مدل سیستم‌های مانا (VSM)

مقاله مستخرج از رساله دکتری آقای غلامحسین مسلمانی نوش آبادی است.

استناد: مسلمانی نوش آبادی، غلامحسین؛ آذر، عادل (۱۴۰۲). تحلیل و واکاوی مانایی ساختار نظام جمهوری اسلامی ایران، پژوهش‌های مدیریت عمومی، ۱۶(۶۰)، ۱-۳۴.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۲۰

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۷

DOI: 10.22111/JMR.2022.39809.5586

نوع مقاله: علمی پژوهشی

حق مؤلف © نویسندگان

ناشر: دانشگاه سیستان و بلوچستان

مقدمه

قانون اساسی هر کشور مبتنی بر مبانی نظری خاصی بوده که توجیه‌کننده گزاره‌ها و اعتباردهنده فصول و اصول آن به شمار می‌آید (Babapour, 2012: 167) و سندی است که تشکیلات و روابط قدرت‌های عمومی یک کشور را بیان (Mirramezani et al., 2016: 114) قدرت و نحوه تسری و توزیع آن در ساختارهای قانونی را تعریف می‌کند (Fellman, 1985:40; Fazeli, 2012: 24) و از نظر ماهوی می‌تواند بازتاب‌دهنده و تجلی تفاسیر مختلفی از نظام سیاسی باشد (Fazeli, 2012: 24).

اداره دولت و حکومت، مساله راهبری جامعه‌ای است که ناگزیر به سوی آینده و تحولات پیش‌بینی‌نشده آن خیز برمی‌دارد (Pourezzat, 2010: 91). نیاز به تغییر و اصلاح ساختار قانون اساسی ممکن است برای هر نظامی رخ دهد و از ویژگی‌های هر نظام سیاسی پویا این است که در عین برخورداری از ثبات، خود را با شرایط متغیر محیطی انطباق دهد که نشان از پویایی سیستم است. این تغییر و تحولات زمینه‌ساز توانایی نظام و مقبولیت آن در میان آحاد مردم خواهد شد (Alihoseini, 2013: 27).

قانون اساسی در ایران از زمان انقلاب مشروطه تاکنون با دگرگونی‌هایی همراه بوده و تغییرات بسیاری در مقاطع تاریخی مختلف در آن صورت گرفته است (Jahaninasab, 2019: 88). حکومت جمهوری اسلامی ایران نیز پس از گذشت کمتر از ده سال تغییرات قابل توجهی در قانون اساسی و ساختار آن پدید آمد (Madani, 2003: 38-42)؛ پس از آن به فراخور مسائل و رخدادهای متفاوت همیشه بحث تغییرات ساختاری در حکومت مطرح بوده است.

در میان صاحب‌نظران دو رویکرد به تغییرات قانون اساسی وجود دارد. در رویکرد نخست نیاز به اصلاحات را ضروری می‌دانند و بعنوان مثال چنین بیان می‌کنند که بین ساختار سازمانی حکومت و ایفای نقش ذاتی آن تناسب لازم وجود ندارد (Hafeznia, 2012: 3). در رویکرد دوم صاحب‌نظران قانون اساسی فعلی را غنی و بی‌نیاز از اصلاحات می‌دانند (Kadkhodaei: 2018).

این سوال مطرح است که آیا ساختار حکومتی قانون اساسی نیاز به اصلاحات و بازنگری دارد؟ اگر قرار بر بازنگری ساختار حکومت باشد چه تضمینی وجود دارد که پس از اصلاحات و تغییرات ساختاری مدنظر مجدد نیازمند تحولات بنیادی در قانون اساسی نباشیم و اینکه آیا منابعی که برای عارضه‌یابی ساختار حکومت و قانون اساسی فعلی داشته‌ایم تمام یا حد زیادی از تغییرات

مورد نیاز را شناسایی کرده اند؟ و از سوی دیگر چنانچه قانون اساسی کشور و به تبع آن ساختار حکومت در این مقطع بی نیاز از اصلاحات می‌باشد آیا ساختار فعلی از منظر و رویکرد علمی، سیستمی مانا و پایدار می‌باشد؟ و همچنین آیا چارچوب، مدل، روش و یا سازوکاری علمی، جامع و کاربردی جهت عرضه‌یابی ساختار نهفته قانون اساسی جهت بررسی مانایی و پایداری آن وجود دارد تا بتوان امر عرضه‌یابی ساختار حکومت را انجام داد؟

ساختارها [از جمله ساختار قانون اساسی و حکومت‌ها] برگرفته از اندیشه انسانی بوده و کارآمدی آنها در میزان توفیقشان در رفع نیازهاست که طبعاً ملاک پیشرفت آنها نیز موفقیت در مسائل عملی است. ساختارها تحت تأثیر ارزش‌ها و غایات و همچنین متأثر از فرهنگ و شرایط محیطی‌اند، از این رو به نظر می‌رسد ساختار موفق، ساختاری متناسب با ارزش‌ها، جهان‌بینی، غایات، فرهنگ و شرایط محیطی و بومی باشد. پس مینا آن است که ساختار به عنوان یک اعتبار انسانی باید برای رسیدن به ماهیت و غایت مورد نظر که می‌خواهد بدان دست یابد، جعل شود (Kadkhodaei & Nazif, 2016: 36).

هدف ما در این مقاله در گام نخست نمایان ساختن ساختار حکومتی موجود در قانون اساسی کشور و سپس بررسی این ساختار از منظر سیستمی و با استفاده از یک روش علمی، کاربردی و سیستمی یعنی مدل سیستم مانا^۱ است. سپس به دنبال پاسخ به این سوال هستیم که آیا ساختار فعلی نظام جمهوری اسلامی ایران مانا است؟

چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

دولت و حکومت

مفهوم حکومت ممکن است معانی متفاوتی را به ذهن متبادر سازد (Pourezat, 2010: 20) بسیاری "دولت" و "حکومت" را به یک معنا به کار می‌برند (Vinsent, 1997: 57). در قانون اساسی کشور از هر دو واژه دولت و حکومت استفاده شده و واژه «دولت» برای بیان پنج مفهوم مجزا به کار رفته است که هر کدام از این مفاهیم، دولت را در وضعیت و جایگاه خاص حقوقی قرار می‌دهد (Asalani & Noorae, 2017: 937). از اینرو در ادامه به بیان مفاهیم این دو واژه پرداخته و منظورمان از واژه حکومت را مشخص می‌سازیم.

1. Viable System Model

واژه حکومت در انگلیسی Government و بر اساس فرهنگ برخط مریام وبستر واژه Govern به معنی بکار بردن^۱ مستمر اقتدار حاکم بر چیزی؛ بویژه کنترل و هدایت خطمشی‌گذاری و اداره آن خطمشی است. در این تعریف واژگان بکاربردن، مستمر^۲، اقتدار^۳، کنترل و هدایت^۴، خطمشی‌گذاری^۵ و اداره خطمشی^۶ دارای اهمیت است. هر کدام از این واژگان دارای بار معنایی متفاوتی هستند که ترکیب آنها در تعریف حکومت مفاهیم متعددی می‌سازد.

در تعریف دیگری از واژه Govern این‌چنین آمده است: کنترل سرعت (یک ماشین) بویژه با استفاده از راهکارهای خودکار (مریام وبستر). در این تعریف نیز واژگان سرعت، ماشین و خودکار حائز توجه هستند. در این تعریف نیز واژه کنترل به کار رفته که فعل اصلی است. از تعاریف چنین برمی‌آید که فعل کنترل کردن هسته مفهومی حکومت کردن است. همانطور که بیلی و جانسون (۱۹۹۹) بیان کردند "حکومت کردن کنترل کردن است."

هاگو و هاروپ^۷ (۲۰۱۶) حکومت را متشکل از نهادهایی که مسئول تصمیم‌گیری جمعی برای جامعه هستند و در واقع بالاترین سطح سیاسی در چنین نهادهایی می‌دانند. فاینر (۱۹۷۴) چهار معنای متفاوت را برای اصطلاح حکومت مطرح می‌کند: ۱. فراگرد حکمرانی و اعمال مقتدرانه قدرت (حکومت کردن)؛ ۲. وضعیتی حاکی از سلطه منظم (حکومت‌داشتن)؛ ۳. مقامات و افرادی که مناصب اقتدار را در جامع اشغال کرده‌اند (حکمرانان)؛ و ۴. طریق، روش یا سیستمی که از طریق آن بر جامعه حکمرانی می‌شود (ساختار حکومتی). بر اساس تعاریف چهارگانه از حکومت، در این پژوهش هدف ما از حکومت تعریف چهارم یعنی ساختار حکومتی است.

قانون اساسی

اصطلاح قانون اساسی برگرفته از واژه Constitution در زبان فرانسه به مجموعه قواعد و مقررات حاکم بر اساس حکومت، صلاحیت قوای مملکت و حقوق و آزادی‌های فردی اطلاق می‌شود

¹. to exercise

². continuous

³. authority

⁴. control

⁵. making of policy

⁶. administration of policy

⁷. Hague & Harrop

(Katoozian, 2005: 122). در هر کشوری شالوده سیستم حکومت، چارچوب و اساس حقوقی آن محسوب و معمولاً جزئیات این سیستم در قانون اساسی متبلور می‌شود (Amidzanjani, 1998: 57). مهم‌ترین ویژگی قانون اساسی، تعریف قدرت و نحوه تسری و توزیع آن در ساختارهای قانونی است. تنظیم روابط نهادهای قدرت، تعریف مناسبات با بخش‌های تابعه آن، بیان محدودیت‌ها و امکانات قدرت عمومی، در واقع بخش عمده‌ای از فلسفه وجود قوانین اساسی مدون را در سراسر جهان تشکیل داده است (Fellman, 2008: 140-145) و در دنیا قوانین اساسی متعددی همراه با تنوع در چینش نهادها و قوا یافت می‌شود (Fazeli, 2012: 24)؛ و در هر کشوری مبتنی بر مبانی نظریه خاصی است که توجیه‌کننده گزاره‌ها و اعتباردهنده فصول و اصول آن به شمار می‌آید (Babapour, 2012: 167).

از جمله شاخص‌های قانون اساسی برتر، دارا بودن درجه‌ای از هماهنگی بین ساختارهای شکلی و ماهوی است. «انسجام درونی» نخستین ضرورت بقای کارآمدی نظام‌های طبیعی، مکانیکی و سیاسی است. مفهوم انسجام درونی در نظام جمهوری اسلامی و قانون اساسی آن را می‌توان در دو عرصه بنیادی یعنی رابطه مفهوم جمهوریت و اسلامیت (Hafezian, 2007: 83) و ساختارهای قانونی آن یعنی رابطه قوای سه‌گانه با یکدیگر و این سه با قوه مؤسس (رهبری) مورد تحلیل و آسیب‌شناسی قرار داد (Fazeli, 2012: 24).

همان‌طور که از نظریات برمی‌آید قانون اساسی اجزاء، نهادها و ساختار حکومت و همچنین روابط میان این اجزاء را در خود جای داده است. بنابراین با بررسی علمی و روشمند قانون اساسی می‌توان این ساختار را نمایان ساخت و روابط میان اجزاء را نمایش داد.

مانایی و پایداری سیستم یا ساختار علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

سیستم‌ها با حوادث موجود در محیطشان احاطه شده‌اند و باید ظرفیت رویارویی و سازگاری با این محیط را داشته باشند (Leonard, 2007: 226). مانایی به عنوان توانایی یک سیستم در حفظ یک موجودیت مستقل (برای زنده ماندن) (Perez Rios, 2012: 21; Beer, 1979: 2) تعریف شده است و مفهوم پایداری گرچه بسته به شرایط زمان، مکان و جوامع مختلف، تفاوت می‌کند (Tabibian, 2000: 3)، "حفظ کردن، ادامه دادن حیات و موجودیت، متوقف نشدن و قطع امید نکردن و امتداد یافتن" معنا شده است (Hartmut Bossel, 1999: 23). با توجه به این دو تعریف مشاهده می‌شود که مانایی و پایداری مفاهیمی بسیار نزدیک بوده و به نظر برخی از صاحب‌نظران

مانایی یک شرط لازم برای پایداری است و بنابراین پایداری نیازمند مانایی بلندمدت است (Espinosa and et al., 2008: 20; Espinosa and Walker, 2011: 52).

جامعه انسانی را نمی‌توان در وضعیت یکسانی ثابت نگاه داشت. جامعه یک سیستم سازگار پیچیده است که درون سیستم سازگار پیچیده‌ی دیگری - یعنی محیط طبیعی - جای گرفته که برای حمایت و پشتیبانی بدن وابسته است. این سیستم‌ها در تعامل دو جانبه با یکدیگر بوده و در یک مسیر تکامل هماهنگی قرار دارند و هر یک شامل هزاران سیستم فرعی‌اند که در تعاملی دوجانبه و هماهنگ با یکدیگر رشد می‌کنند (Hartmut Bossel, 1999: 23).

پایداری به عنوان یک فرآیند تکاملی و نه ایستا و حتی تعادلی بوده و ارزیابی وضعیت موجود، فرآیندی دشوار و پیچیده است که تنها با استفاده از روش‌های علمی میسر است (Tabibian, 2000: 4). یکی از مدل‌هایی که اساس آن بر مبنای مدیریت پیچیدگی (Rosenhead & Espinosa and Walker, 2011) و پایداری (Mingers, 2013: 307; Rezaee et al., 2017: 2) باشد مدل سیستم‌های مانا است که ریشه در سایبرنتیک سازمانی دارد. این مدل از دنیای طبیعی الهام گرفته است؛ بزرگوار با الهام از شیوه‌ای که سیستم‌های مرکزی و عصبی خودمختار انسان کار ماهیچه‌ها و اندام‌ها را کنترل و هماهنگ می‌کنند (سایبرنتیک)، یک تئوری عمومی را توسعه داد که این نظریه می‌تواند بطور فراگیری برای تمام سیستم‌های با مشخصه مانا اعم از موجود زنده، سازمان و یا یک کشور (Leonard, 2009: 571) به کار گرفته شود. یک سازمان نیز مانند بدن انسان از طریق یک فرایند منظم که با توجه به کل سازمان به کار بسته می‌شود با حفظ هویت خویش زنده خواهد ماند. هویت یک سازمان از طریق فرایندهای یادگیری، سازگاری و تکامل پابرجا خواهد ماند (Schwaninger, 2006: 338).

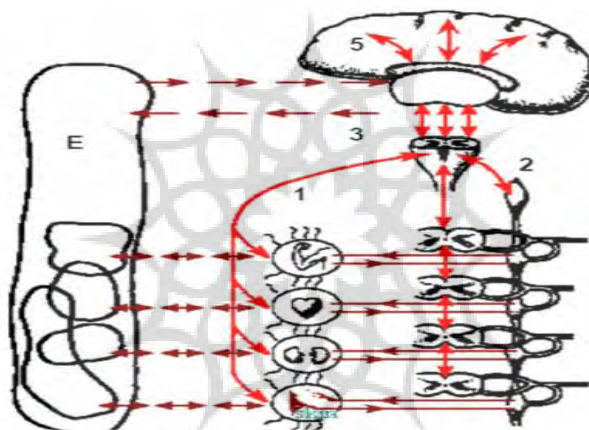
مدل سیستم‌های مانا

استافورد بی‌یر^۱ (۱۹۲۶-۲۰۰۲) یکی از پیشگامان رویکرد پیچیدگی به پایداری (White and Lee, 2009: 687) ریشه‌هایی برای درک مجدد حکومت جوامع را بنا نهاد که در اصل از کار وی بعنوان مشاور حکومت آئنده در شیلی برگرفته شده است (Espinosa and Walker, 2011: 24-25). وی توضیح می‌دهد که جوامع را می‌توان با استفاده از قوانین تنوع لازم آشنی^۲ به عنوان

¹. Stafford Beer

². Ashby

«تعامل چندپایداری»^۱ یا سیستم‌هایی پیچیده مدل کنیم (Ashby, 1964; Beer, 1969 quoted) . بحث او این بود که به منظور کنار آمدن با پیچیدگی بیش از اندازه نیاز به در نظر گرفتن ساختارهایی مناسب است؛ نه ساختارهای متمرکز و نه غیرمتمرکز؛ بلکه ساختارهایی با توازن صحیح که در نتیجه آن قادر به کنار آمدن با تنوع محیطی باشند. او نشان داد که چگونه دیدگاهی سایبرنتیکی به برنامه‌ریزی و سیاستگذاری مبتنی بر موضوعات تنوع لازم، حکومت را به‌عنوان تسهیلگر تغییراتی بنیادی^۲ خواهد دید که در سطح محلی ظهور می‌کند (Espinosa and Walker, 2011:14).

شکل شماره ۱: مدل انطباقی مدل سیستم‌های مانا با بدن انسان

مدل سیستم مانا متشکل از ۵ زیر سیستم بوده که هر کدام دارای نقش مشخصی هستند. این اجزاء را سیستم‌های ۱ تا ۵ نامگذاری کرده‌اند (شکل شماره ۱). زیرسیستم ۱ همان فرآیندهای اصلی است. هر فرآیند اصلی دارای کارکردی مدیریتی است و به تعداد فرآیندهای اصلی از این زیر سیستم خواهیم داشت. زیرسیستم ۲ عملیات زیرسیستم ۱ را هماهنگ می‌کند. این عمل نوسان عملیات زیرسیستم ۱ را برطرف می‌کند و در حقیقت کارکردهای مدیریتی مستقل هر فعالیت اصلی را هماهنگ و نقش کنترل ناخودآگاه مستقل را ایفا می‌کند.

1. Polistable homeostatic

2. The facilitator of radical change

زیرسیستم ۳ را زیرسیستم انسجام می‌نامیم و مسئولیت نظارت بر زیرسیستم ۱ برای جلوگیری از تخطی از مرز سیستم را بر عهده دارد. در حقیقت این زیرسیستم مسئول اعمال فعلی و درونی سیستم است. بنابراین این زیرسیستم نقش کنترل مرکزی اعمال جاری و روزمره را برعهده دارد. زیرسیستم ۳* در خارج از ستون فرماندهی قرار دارد که آن را سیستم ممیزی گفته و در حقیقت با انجام برخی بازرسی‌های پراکنده و گاه‌به‌گاه (در خلاف جهت جریان نظارت و فرماندهی) و اعتبارسنجی اطلاعات ارسالی در ستون فرماندهی بر انعطاف‌پذیری بیشتر و تحویل به موقع تاکید دارد. زیرسیستم ۴ امور مرتبط با آینده و محیط سیستم را مدیریت می‌کند. این زیرسیستم را سیستم هوشمندی می‌نامیم که محیط سیستم را تحت نظر قرار می‌دهد و به سیستم کمک می‌کند تا برای آینده برنامه‌های لازم را اتخاذ و بقا را تضمین نماید. زیرسیستم ۵ مغز سیستم و دارای بیشترین حد اختیار است. این سیستم تعادل میان حال و آینده سیستم را برقرار می‌نماید و از دیگر وظایف آن حفظ هویت و تعیین چشم‌اندازهای سیستم است.

هر سطح از جزئیات یک سیستم مانا در قالب شبکه‌هایی مرتبط تعریف می‌شود و اگر به جزئیات هر شبکه توجه کنیم به وجود سیستمی مانا در داخل هر فعالیت اصلی آن پی می‌بریم. به این سطوح سیستم‌های مانا «سطوح بازگشتی» گویند (Beer, 1981:228; Lewis and Millar, 2009:6)، که به معنای در ارتباط بودن سیستم‌های مدیریتی (زیرسیستم‌های ۲ تا ۵) سیستم مانا در سطوح مختلف است. به عبارت دیگر هر سیستم مانا چند سیستم مانای دیگر را در خود جای داده است. در شکل شماره ۱ می‌توانیم این ۵ زیرسیستم و کانال‌های ارتباطی میان آن‌ها را مشاهده کنیم.

پیشینه پژوهش

از آنجا که طراحی ساختار حکومت موضوع ویژه‌ای بوده تحقیقات مربوط به آن کم و در بسیاری از موارد گزارش‌های آن انتشار نمی‌یابد. البته سوابق پژوهشی درباره موضوعات دیگر مرتبط با حکومت، حکمرانی و دولت وضعیت بهتری نسبت به طراحی ساختار آن دارد، هر چند در آن باره هم پژوهش‌های منسجمی صورت نگرفته است.

مهمترین مطالعه علمی-عملی در این حوزه مربوط به طراحی و اجرای پروژه سایبرسین (۱۹۷۱-۱۹۷۳) در کشور شیلی است. در این پروژه کل جامعه شیلی به ۱۲ سطح تقسیم و با در

نظر گرفتن ۵ زیر سیستم پیشنهادی مدل سیستم مانا، تحت مدیریت علمی بی‌یر طراحی و آغاز شد (Beer, 1981; Espinosa and Walker, 2011:25; Espejo, 2014:71-73).

مسلمانی و همکاران (۲۰۱۹) در واکاوی ساختار جاری نظام جمهوری اسلامی ایران، مانایی ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران را با بکارگیری رویکرد سیستم‌های مانا مورد واکاوی قرار داده و ساختار جاری آن را در پنج سطح سیستمی احصا و استقلال آن‌ها را بررسی نمودند.

جورج باین^۱ (۱۹۹۲) در بررسی دو جنبه اصلی ساختاری حکومت، جدایی و فشردگی، را در سطح حکومت محلی در دو کشور آمریکا و انگلستان مورد مطالعه و اثرات سیاسی و رقابتی آن نتیجه می‌گیرد که یک سیستم تک لایه ممکن است به کارایی بهتری منجر نشود و همچنین مزایای یک سیستم دو لایه کمتر از آنچه می‌باشد در نظر گرفته شده است. ال گور^۲ (۱۹۹۳) در گزارشی از پروژه بررسی عملکرد ملی با عنوان "از تشریفات زائد تا نتایج: خلق حکومتی که بهتر کار کند و کمتر هزینه کند"، گزارشی از طرح پیشنهادی کلینتون برای فرایند طولانی بازتاسیس عملیات حکومت مرکزی با چهار اصل ۱. قطع تشریفات زائد اداری ۲. قرار دادن ارباب رجوع در اولویت نخست ۳. تقویت کارکنان جهت کسب نتایج و ۴. اتمام برگشت به اصول ابتدایی را بیان می‌کند.

دیوید ازبورن^۳ (۱۹۹۳) در مقاله‌ای با عنوان بازتاسیس حکومت بیان می‌کند که بواسطه معرفی تعدادی از اصول که هم اکنون بطور موثری در برخی از بخش‌های کشور بکار گرفته شده‌اند بهره‌وری حکومت در تمام سطوح می‌تواند افزایش یابد. ایده‌ی زیربنایی این اصول این است که حکومت می‌بایست کارآفرین باشد. ادوین بنتون (۲۰۰۲) بیان می‌کند که مطالعات منظم بسیار اندکی بر روی تاثیر سیاسی تغییر شکل حکومت کشور صورت گرفته است و به دنبال اهمیت ساختار حکومت در ارائه خدمات استانی است. وی نتیجه می‌گیرد که همبستگی قوی میان نوع حکومت استانی و هزینه‌کرد برای ارائه خدمات وجود دارد. همچنین اتصال محکمی میان نوع حکومت استانی با ارائه خدمات در سه سطح سنتی، محلی و منطقه‌ای دارد.

¹. George Boyne

². Al Gore

³. David Osborne

میرمحمدی (۱۹۹۸) ساختار مطلوب نظارت در نظام اداری جمهوری اسلامی ایران با هدف یافتن مشکلات ساختاری و ارائه راه حل برای رفع آن مشکلات و ارائه الگویی فراگیر برای ایجاد هماهنگی و افزایش کارایی و اثربخشی نظام‌های نظارتی، ساختار مطلوب نظارت در نظام اداری کشور را طراحی کرد. اخترشهر (۲۰۰۸) با طرح برخی شبهات رایج پیرامون توزیع قدرت در نظام جمهوری اسلامی ایران در صدد پاسخ به این شبهات بر اساس نحوه توزیع قدرت در ساختار قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است. این شبهات در چهار محور کلی دسته‌بندی کرده که عبارت است از: ۱. جایگاه مردم در قانون اساسی ۲. جایگاه رهبری نظام ۳. اصل دموکراتیک بودن نظام ۴. سهم خواهی روحانیت و مساله قدرت.

گرچی و رضایی (۲۰۱۳) به مساله حل اختلاف و تنظیم روابط میان قوا در جمهوری اسلامی ایران پرداخته و بیان می‌دارند که حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه گانه یک اصل کلی است که از طریق آن می‌توان به جزئیات مشخص و روشنی دست یافت زیرا اوضاع و احوال کشور در هر زمان مستلزم تدبیر و حرکت متناسب است.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش مدل سیستم‌های مانا را به‌عنوان چارچوب پژوهش قرار داده‌ایم و از آنجا که مورد مطالعه ما قانون اساسی کشور بوده و هدف عارضه‌یابی ساختار موجود در این قانون است و نه ساختار جاری حکومت، با مرور و بررسی متن قانون اساسی مصوب سال ۱۳۶۸ نهادهای ذکر شده و همچنین وظایف، ارتباطات و نوع ارتباطات میان این نهادها را شناسایی نموده و در چارچوب مدل سیستم‌های مانا قرار داده‌ایم. سپس از طریق مقایسه ساختار شناسایی شده با مدل استاندارد و همچنین پروتکل‌های این چارچوب عمل عارضه‌یابی انجام پذیرفته است.

برای استفاده از مدل سیستم‌های مانا جهت عارضه‌یابی از سه روش معرفی شده (Jackson, 2003:96) جکسون (Jackson, 2003)، ویپلن (Espejo & Reyes, 2011) و پرز ریوس (Perez Rios, 2012)، مدل سه مرحله‌ای جکسون انتخاب شده است. فلود و جکسون^۱ (۱۹۹۱) دستورالعمل مقدماتی بی‌یر (۱۹۸۵) در کتاب "عارضه‌یابی سیستم برای سازمان‌ها"^۲ را بهبود

^۱ . Flood & Jackson

^۲ . Diagnosing the system for organizations

بخشیدند. پس از آن جکسون (۲۰۰۳) در کتاب "تفکر سیستمی، کل‌گرایی خلاق برای مدیران"^۱ روش کنونی را معرفی نمود که دارای سه گام اساسی است (Jackson, 2003:96-99). روش سه مرحله‌ای جکسون در ادامه تشریح شده است.

گام اول- شناسایی سیستم

سیستم مورد بررسی با استفاده از چک لیست به طور دقیق شناسایی می‌شود.

گام دوم- عارضه‌یابی سیستم

۱. مطالعه سیستم شماره ۱
 - تعیین محیط، عملیات و مدیریت محلی
 - اطمینان از ظرفیت مانایی هر یک از اجزای سیستم ۱
 - بررسی محدودیت‌های اعمال از سوی مدیریت سطح بالاتر
 - بررسی پاسخگویی هر یک از اجزا
 - مدلسازی سیستم ۱ مطابق با مدل سیستم‌های مانا
۲. مطالعه سیستم شماره ۲
 - فهرست منابع بالقوه تعارض و ناسامانی
 - شناسایی اجزای سیستم ۲
 - بررسی نوع درک سازمان از سیستم ۲ (تهدیدکننده یا تسهیل‌کننده)
۳. مطالعه سیستم شماره ۳
 - فهرست فعالیت‌های سیستم ۳
 - بررسی نوع اعمال اختیار سیستم ۳ (استبدادی یا دموکراتیک)
 - میزان تبدیل سیاست‌های کلان سازمان به طرح‌های عملیاتی توسط سیستم ۳
 - چگونگی چانه‌زنی بر سر منابع در میان اجزای سیستم ۱
 - چه کسی عملکرد اجزای سیستم ۱ را نظارت می‌کند؟ (سیستم ۳*)
 - بررسی ممیزی‌های سیستم ۳ (۳*) بروی سیستم ۱ و تناسب آن‌ها
 - بررسی تسهیل دستیابی به اهداف توسط فعالیت‌های کنترلی
 - چگونگی اندازه‌گیری عملکرد اجزای سیستم ۳ در رابطه با امکان دستیابی به اهداف
۴. مطالعه سیستم شماره ۴
 - فهرست فعالیت‌های سیستم شماره ۴ در سیستم کانونی
 - بررسی توجه به آینده فعالیت‌ها

¹. System thinking, creative holism for managers

- بررسی تضمین سازگاری با آینده این فعالیت‌ها
 - بررسی پایش جریان‌ات محیطی و ارزیابی روندها
 - بررسی نوع نگاه به مسائل نوظهور
 - بررسی ایجاد مرکز مدیریت و یا اتاق عملیات و فراهم نمودن محیطی را برای تصمیم‌گیری
۵. مطالعه سیستم شماره ۵
- تشخیص مسئول سیاست‌گذاری و چگونگی انجام آن
 - بررسی فراهم سازی هویت مناسب و اهداف روشن برای سیستم
 - چگونگی اثرگذاری هنجارهای سیستم ۵ بر ادراک سیستم ۴ و بر ارتباط بین ۳ و ۴
 - بررسی رفتار خلاقانه به گونه‌ای سازمان یافته
 - بررسی به اشتراک گذاری هویتی مشترک با سیستم ۱ (یا مدعی تافته‌ای جداافتاده)

گام سوم- بررسی کانال‌های ارتباطی و حلقه‌های کنترلی

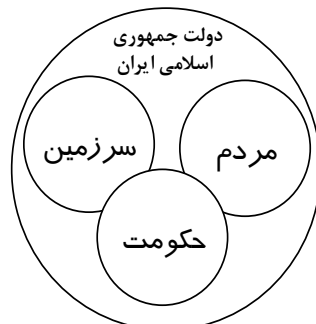
بررسی اینکه که تمام کانال‌های اطلاعاتی و حلقه‌های کنترل به درستی طراحی شده باشند. فهرستی از خطاهای پرتکرار که هنگام استفاده از مدل سیستم مانا در سازمان‌ها رخ داده است می‌تواند کمک کند تا بررسی‌های مدیریتی به حوزه‌های خطا خیز جهت‌گیری شود (Beer, 1984; Jackson, 2001).

تحلیل داده‌ها

در این بخش با بکارگیری چارچوب مدل سیستم مانا و بهره‌گیری از متن قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۶۸) بعنوان داده‌های موجود نسبت به بررسی ساختار حکومتی کشور اقدام و سپس ساختار موجود با مدل استاندارد تطبیق و با بکارگیری پروتکل‌های موجود عارضه‌یابی انجام شده است.

گام اول: شناسایی سیستم

سیستم کانونی در اینجا حکومت جمهوری اسلامی ایران است که جزئی از سیستم سطح بالاتر خود یعنی دولت ایران است. همانطور در شکل شماره ۲ مشاهده می‌گردد دولت ایران متشکل از سه بخش ملت، سرزمین و حکومت است (Hafeznia, 2013: 1).

شکل شماره ۲: اجزای دولت جمهوری اسلامی ایران

اهداف سیستم کانونی با مراجعه به اصول دوم و سوم قانون اساسی قابل شناسایی است که برخی موارد در ادامه آمده است:

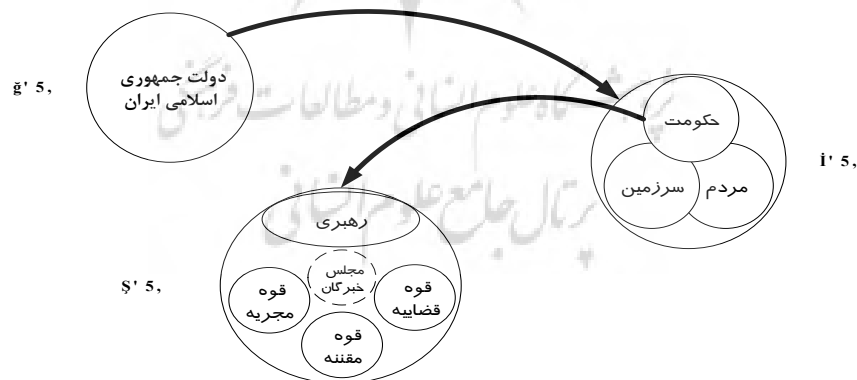
- کرامت و ارزش والای انسان و آزادی (اصل دوم، بند ۶)
 - ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی (اصل سوم، بند ۱)
 - بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها (اصل سوم، بند ۲)
 - آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه (اصل سوم، بند ۳)
 - تقویت روح بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه‌های علمی، فنی، ... (اصل سوم، بند ۴)
 - تأمین آزادی‌های سیاسی و اجتماعی (اصل سوم، بند ۷)
 - مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، ... (اصل سوم، بند ۸)
 - رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه (اصل سوم، بند ۹)
 - ایجاد نظام اداری صحیح و تقویت کامل بنیه دفاع ملی (اصل سوم، بند ۱۰ و ۱۱)
 - ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه‌های تغذیه و مسکن و کار و بهداشت و تعمیم بیمه (اصل سوم، بند ۱۲)
 - تأمین خودکفایی در علوم و فنون و صنعت و کشاورزی و امور نظامی (اصل سوم، بند ۱۳)
 - تأمین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضائی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون (اصل سوم، بند ۱۴)
 - تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی دریغ از مستضعفان جهان (اصل سوم، بند ۱۶)
- همانطور که از اهداف بالا نیز برمی‌آید دستیابی به این اهداف را نمی‌توان بر عهده یک قوه گذاشت بلکه بر عهده کل حکومت است؛ پس سیستم مرتبط با دستیابی به اهداف مدنظر و همان سیستم کانونی، حکومت است.

اجزای این سیستم عبارتند از تمام نهادهایی که برای کسب اهداف بالا بایست مشارکت داشته باشند. از این رو به متن قانون مراجعه کرده تا نهادهایی را شناسایی کنیم که در این راستا دارای وظیفه هستند. پس از بررسی تمام اصول قانون اساسی مشخص شد که ۴۲۱ بار از نهادهای مختلف نام برده شده است که پس از یکسان‌سازی و پالایش آن‌ها در چند مرحله به ۱۷ نهاد رسیده‌ایم؛ در جدول شماره ۱ این نهادها فهرست شده است.

جدول شماره ۱: فهرست نهایی نهادهای حکومتی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (منبع: یافته‌های پژوهش)

رهبری	قوه مجریه	قوه مقننه	قوه قضائیه	مجلس خبرگان
رهبر	رئیس جمهور	مجلس	رئیس قوه قضائیه	مجلس خبرگان
شورای نگهبان	هیات وزیران	دیوان محاسبات	دیوان عالی و دادستان	
مجمع تشخیص مصلحت نظام	معاون اول		تشکیلات دادگستری	
نیروهای مسلح	شورای عالی امنیت ملی		دیوان عدالت اداری	
صدا و سیما			سازمان بازرسی کل کشور	

در مرحله بعد نهادها را با توجه به وابستگی به نهاد بالادستی طبقه‌بندی نموده و در نهایت ۵ سیستم در سطح حکومت شناسایی شد که عبارتند از: ۱. رهبری ۲. قوه مجریه ۳. قوه مقننه ۴. قوه قضائیه و ۵. مجلس خبرگان رهبری. این سیستم‌ها که بر اساس مدل سیستم‌های مانا در سطح دوم قرار می‌گیرند در جدول شماره ۱ و همچنین شکل شماره ۳ قابل مشاهده است.

شکل شماره ۳: سطوح و اجزاء حکومت جمهوری اسلامی ایران (منبع: یافته‌های پژوهش)

در قدم نهایی از گام اول بایست زیرسیستم‌های ۱ تا ۵ و همچنین کانال‌های ارتباطی و محیطی را شناسایی نماییم. از این رو بایست کارکرد و وظیفه هر کدام از سیستم‌های سطح ۲ و ارتباط میان آن‌ها بر اساس ادبیات مدل سیستم‌های مانا مشخص شود (جدول شماره ۱).

جدول شماره ۲: کارکردهای مختلف اجزای مدل سیستم‌های مانا (منبع: جمع بندی ادبیات پژوهش)

کارکردها و مشخصه‌های سیستم‌های ۵ گانه مدل سیستم مانا			
کارکردها			شماره سیستم
		۱. فعالیت‌های اصلی	۱
۴. حل تعارض	۳. هماهنگی	۲. ثبات	۲
۷. بهینه سازی	۶. هم افزایی	۵. تنظیم داخلی	۳
	۹. ممیزی	۸. پایش	۳*
۱۲. توسعه	۱۱. راهبرد	۱۰. انطباق	۴
۱۵. اختیار غایی	۱۴. هویت	۱۳. سیاست گذاری	۵

بنابراین در اینجا به اصولی از قانون اساسی مراجعه شد که به نهادهای شناسایی شده در مرحله قبل مرتبط بود. تعداد ۵۸ اصل از اصول قانون اساسی در ارتباط با این نهادها است که تمامی آن‌ها از منظر کارکردها و ویژگی‌های هر کدام از سیستم‌های ۵ گانه مدل سیستم مانا مورد بررسی قرار گرفتند. خلاصه این بررسی‌ها در جداول شماره ۳ تا ۷ آمده است.

جدول شماره ۳: کارکردها و سطح اعمال آن در سیستم رهبری و خرده سیستم‌های آن (منبع: قانون اساسی کشور و یافته‌های پژوهش)

رهبری					
عناصر	اصل	بند	شرح اصل	کارکرد	سطح
رهبر	۱۱۰	۱	تعیین سیاست‌های کلی نظام پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام.	۱۳	۱
		۲	نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام.	۸	۱
		۴	فرماندهی کل نیروهای مسلح.	۵	۱
		-	نصب و عزل و قبول استعفا.	-	-
		الف -	فقه‌های شورای نگهبان.	۲	۲
		ب -	عالی‌ترین مقام قوه قضائیه.	۱	۱
		ج -	رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.	۲	۲
		د -	رئیس ستاد مشترک.	۲	۲
		ه -	فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.	۲	۲
		و -	فرماندهان عالی نیروهای نظامی و انتظامی.	۲	۲
		۷	حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه‌گانه.	۵ و ۴	۱
۹	امضای حکم ریاست جمهوری	۵	۱		
۱۰	عزل رئیس جمهور	۵	۱		
۱۱	عفو یا تخفیف مجازات محکومین	۵	۱		
شورای نگهبان	۶۸	تصویب توقف انتخابات مجلس	۱۵	۲	
	۶۹	حضور در جلسات غیر علنی مجلس	۳	۲	
	۹۱	پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با آنها	۸	۲	
	۹۶	تشخیص عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با احکام اسلام و قانون اساسی	۸	۲	
	۹۷	حضور و اظهار نظر در مجلس وقتی طرح یا لایحه‌ای فوری در دستور کار مجلس قرار گیرد	۶	۲	
	۹۸	تفسیر قانون اساسی	۴	۱	
	۹۹	نظارت بر انتخابات مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و مراجعه به آراء عمومی و همه‌پرسی	۸	۱	
	-	مشاوره در اموری که رهبری به آنان ارجاع می‌دهد	۱۱	۱	
مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۱۰	مشورت به رهبری در تعیین سیاست‌های کلی نظام	۱۱	۱	
	۱۱۲	حل معضلات نظام که از طرق عادی قابل حل نیست	۴	۱	
نیروهای مسلح	۱۱۲	تشخیص مصلحت در موارد اختلاف شورای نگهبان و مجلس	۴	۱	
	۱۷۷	مشاوره در اموری که رهبری به آنان ارجاع می‌دهد	۱۱	۱	
صدوسیما	۱۴۳	ارتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی کشور	۱	۱	
	۱۵۰	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نقش نگهبانی از انقلاب و دستاوردهای آن	۱	۱	
	۱۷۶	عضویت رئیس ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح در شورای عالی امنیت ملی	۱۱	۲	
	۱۷۵	تامین آزادی بیان و نشر افکار با رعایت موازین اسلامی و مصالح کشور.	۱	۱	

جدول شماره ۴: کارکردها و سطح اعمال آن در سیستم قوه مجریه و خرده سیستم‌های آن (منبع: قانون اساسی کشور و یافته‌های پژوهش)

قوه مجریه						
عناصر	اصل	بند	شرح اصل	کارکرد	سطح	
رئیس جمهور	۱۱۳	-	مستولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه	۱	۱ و ۲	
	۱۲۱	-	پاسدار مذهب رسمی و نظام جمهوری و قانون اساسی کشور خدمت به مردم و اعتلای کشور، ترویج دین و اخلاق، پشتیبانی از حق و گسترش عدالت حمایت از آزادی و حرمت اشخاص و حقوقی که قانون اساسی برای ملت شناخته است حراست از مرزها و استقلال سیاسی و اقتصادی و فرهنگی کشور	۱	۱ و ۵	
	۱۲۳		ابلاغ مصوبات مجلس یا نتیجه همه پرسی به مسئولان برای اجرا	۵	۲	
	۱۲۵		امضای عهد نامه ها، مقاله نامه ها، موافقت نامه ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولت ها و همچنین	۵	۱	
	۱۲۶		مستولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور	۳ و ۵ و ۶	۱ یا ۲	
	۱۲۷		تعیین نماینده یا نمایندگان ویژه	۷	۲	
	۱۲۸		تصویب پیشنهاد و امضاء استوارنامه سفیران	۵	۱ و ۲	
	۱۳۳		وزرا توسط رئیس جمهور تعیین و برای گرفتن رای اعتماد به مجلس معرفی می شوند	۵	۲	
	۱۳۴			ریاست هیات وزیران با رئیس جمهور است بر کار وزیران نظارت دارد هماهنگ ساختن تصمیم های وزیران و هیات دولت تعیین برنامه و خط مشی دولت با همکاری وزیران اجرای قوانین با همکاری وزیران	۵، ۸، ۴، ۱۳	۲
		۱۳۵		پذیرش استعفاى وزیران و تعیین سرپرست	۵	۲
		۱۳۶		رئیس جمهور می تواند وزرا را عزل کند	۵	۲
		۱۳۸		مصوبات کمیسیون های دولت در محدوده قوانین پس از تایید رئیس جمهور لازم الاجرا است.	۵	۲
		۱۷۶		ریاست شورای عالی امنیت ملی	۵	۱
	هئیت وزیران	۷۴		تصویب لوائح قانونی	۵، ۱۱	۲
		۱۲۷		تصویب پیشنهاد نماینده یا نمایندگان ویژه رئیس جمهور	۵	۲
		۱۳۴		در موارد اختلاف نظر و یا تداخل در وظایف قانونی دستگاه های دولتی تصمیم هیات وزیران که به پیشنهاد رئیس جمهور اتخاذ می شود لازم الاجرا است	۳ و ۴	۲
		۱۳۸		وضع تصویب نامه و آئین نامه برای انجام وظایف اداری و تامین اجرای قوانین و تنظیم سازمان ها	۴	۲
		۱۳۹		تصویب صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و دولتی یا ارجاع آن به داوری	۵	۲
	معاون اول	۱۲۴		با موافقت رئیس جمهور اداره هیات وزیران به عهده خواهد داشت. هماهنگی سایر معاونت	۳	۲
		۱۷۶	۱	تامین منافع ملی و پاسداری از انقلاب اسلامی و تمامیت ارضی و حاکمیت ملی	۱۳	۲
۲	تعیین سیاست های دفاعی - امنیتی کشور در محدوده سیاست های کلی هماهنگ نمودن فعالیت های سیاسی، اطلاعاتی و ... در ارتباط با تدابیر کلی دفاعی - امنیتی.		۳	۲		
۳	بهره گیری از امکانات مادی و معنوی کشور برای مقابله با تهدیدهای داخلی و خارجی .		۵	۲		

جدول شماره ۵: کارکردها و سطح اعمال آن در سیستم قوه مقننه و خرده سیستم‌های آن (منبع: قانون اساسی کشور و یافته‌های پژوهش)

قوه مقننه						
عناصر	اصل	بند	شرح اصل	کارکرد	سطح	
مجلس شورای اسلامی	۵۲		رسیدگی و تصویب بودجه سالانه کل کشور	۲	۱	
	۷۱		وضع قانون در عموم مسائل در حدود مقرر در قانون اساسی	۱۱	۱	
	۷۴		بررسی لوایح و طرح های قانونی	۵	۱	
	۷۶		تحقیق و تفحص در تمام امور کشور	۹	۱	
	۷۷		تصویب عهدنامه ها، مقاله نامه ها، قراردادهای و موافقت نامه های بین المللی	۵	۱	
	۷۸		تصویب اصلاحات جزئی در خطوط مرزی	۵	۱	
	۷۹		تصویب برقراری حکومت نظامی در حالت جنگ و شرایط اضطراری	۵	۱	
	۸۰		تصویب گرفتن و دادن وام و یا کمک های بدون عوض داخلی و خارجی از طرف دولت	۵	۲	
	۸۲		تصویب استخدام کارشناسان خارجی از طرف دولت در موارد ضرورت	۵	۲	
	۸۵		تفویض اختیار وضع بعضی از قوانین با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیون های داخلی.	واگذاری اختیار تصویب دائمی اساسنامه سازمان ها، شرکت ها، موسسات دولتی یا وابسته به دولت به کمیسیون ها و یا به دولت.	۷	۲ و ۱
	۸۷		رای اعتماد به وزیران	۵	۲	
	۸۸		سوال از رئیس جمهور و وزیران	۵	۲	
	۸۹	۱	۲	استیضاح وزراء	۵	۲
				استیضاح رئیس جمهور	۵	۲
	۹۰		رسیدگی به شکایت از طرز کار مجلس یا قوه مجریه یا قوه قضائیه	۹	۱	
	۱۳۹		اطلاع از تصویب صلح دعوی راجع به اموال عمومی و دولتی	۴	۲	
	۱۴۰		اطلاع از رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و معاونان او و وزیران در مورد جرائم عادی	۴	۲	
	۱۷۵		نظارت بر سازمان صدا و سیما (شورایی)	۸	۲	
	۱۷۷		عضویت ۱۰ نفر از نمایندگان در شورای بازنگری	۱۳	۱	
۵۴		دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس شورای اسلامی می باشد.	-	-		
دیوان محاسبات	۵۵		رسیدگی یا حسابرسی به کلیه حساب های دستگاه هایی که از بودجه کل کشور استفاده می کنند	۹	۱	
			جمع آوری حساب ها و اسناد و مدارک مربوطه، گزارش تفریق بودجه و ارائه نظرات خود	۸	۱	

جدول شماره ۶: کارکردها و سطح اعمال آن در سیستم مجلس خبرگان رهبری (منبع: قانون اساسی کشور و یافته‌های پژوهش)

مجلس خبرگان رهبری					
عناصر	اصل	بند	شرح اصل	کارکرد	سطح
مجلس خبرگان	۱۰۷		تعیین رهبر به عهده خبرگان منتخب مردم است.	۱۵	۱
	۱۱۱		تشخیص ناتوانی یا فقدان شرایط رهبری توسط مجلس خبرگان رهبری	۸ و ۱۵	۱
	۱۷۷		عضویت در شورای بازنگری قانون اساسی	۱۳	۱

جدول شماره ۷: کارکردها و سطح اعمال آن در سیستم قوه قضائیه و خرده سیستم‌های آن (منبع: قانون اساسی کشور و یافته‌های پژوهش)

قوه قضائیه					
عناصر	اصل	بند	شرح اصل	کارکرد	سطح
قوه قضائیه	۶۱		اعمال قوه قضائیه به وسیله دادگاه‌های دادگستری است که باید به حل و فصل دعوی و حفظ حقوق	۱	۱
		۱	رسیدگی و صدور حکم در مورد شکایات و ... و حل و فصل دعوی و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم	۱	۱
	۱۵۶	۲	احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع .	۱	۱
		۳	نظارت بر حسن اجرای قوانین .	۸	۱
		۴	کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزائی اسلام .	۸ و ۱	۱
رئیس قوه قضائیه		۵	اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین .	۵	۱
	۹۱		معرفی حقوقدانان شورای نگهبان	۵	۱
	۱۱۰	۱۱	پیشنهاد عفو یا تخفیف مجازات محکومین در حدود موازین اسلامی	۵	۲
	۱۴۲		رسیدگی به دارائی رهبر، رئیس جمهور، معاونان رئیس جمهور، وزیران و همسر و فرزندان آنان	۹ و ۸	۱
	۱۵۸	۱	ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری به تناسب مسئولیت‌های اصل یکصد و پنجاه و ششم .	۵	۲
		۲	تهیه لوایح قضائی متناسب با جمهوری اسلامی .	۵ و ۱۱	۲
		۳	استخدام قضات عادل و شایسته و عزل و نصب آنها و ...	۵	۲
	۱۷۵		نظارت بر صدا و سیما	۸	۲
	۱۷۷		عضویت در شورای بازنگری	۱۳	۱
	۱۱۰	۱۰	رسیدگی دیوان عالی کشور به تخلف رئیس جمهور از وظایف قانونی	۹	۲
دیوان عالی کشور و دادگستری	۱۴۰		رسیدگی به اتهام رئیس جمهور و معاونان او و وزیران در مورد جرائم عادی در دادگاه‌های عمومی	۹	۲
	۱۵۹		دادگستری مرجع رسمی تنظیمات و شکایات است .	۱	۲
	۱۶۱		نظارت دیوان عالی کشور بر اجرای صحیح قوانین در محاکم و ایجاد وحدت رویه قضائی	۳ و ۹ و ۱۰	۲
	۱۶۸		رسیدگی به جرائم سیاسی و مطبوعاتی علنی و با حضور هیات منصفه در محاکم دادگستری	۵	۲
دیوان عدالت اداری	۱۷۰		ابطال مقررات مخالف با قوانین و مقررات اسلامی یا خارج از حدود اختیارات قوه مجریه	۵	۱
	۱۷۳		رسیدگی به شکایات، تنظیمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین نامه های دولتی	۱، ۸، ۹	۱
سازمان بازرسی کشور	۱۷۴		تشکیل سازمان بازرسی کل کشور بر اساس حق نظارت قوه قضائیه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه های اداری	۹ و ۸	۱

در مرحله بعدی ماتریسی از ترکیب دو جدول شماره ۱ و شماره ۲ و همچنین استفاده از جداول ۳ تا ۷ تشکیل شده است تا وضعیت هر کدام از نهادهای حکومتی قانون اساسی نسبت به سیستم‌های ۵ گانه مدل سیستم مانا مشخص گردد. این ماتریس که در جدول شماره ۸ قابل مشاهده است مهمترین بخش برای مدل‌سازی ساختار سیستم قانونی است؛ در این سوپر ماتریس چنانچه سلولی دارای عدد باشد بدین معنی است که آن نهاد (سطر) نقش خرده سیستم مانا در آن ستون (سیستم‌های ۱ تا ۵) و کارکرد مرتبط (کارکردهای ۱ تا ۱۵) را داراست. همچنین اعداد ۱ و ۲ در هر سلول نشانه سطحی از حکومت (۱: سطح حکومت، ۲: سطح قوا) است که آن نهاد نقش و کارکردش را ایفا می‌نماید.

جدول شماره ۸: سوپر ماتریس از تباط میان خرده سیستم‌های حکومتی و خرده سیستم‌های مانا (منبع: یافته‌های پژوهش)

سیستم حکومتی	سیستم مانایی									
	سیستم ۱	سیستم ۲	سیستم ۳	سیستم ۴	سیستم ۵	سیستم ۶	سیستم ۷	سیستم ۸	سیستم ۹	سیستم ۱۰
سیستم حکومتی	شماره کارکرد									
	کارکرد خرده سیستم									
رهبری	رهبری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	رهبر	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	شورای نگهبان	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	نیروهای مسلح	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	صدا و سیما	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
قوه مجریه	قوه مجریه	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	رئیس جمهور	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	هیات وزیران	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
	معاون اول	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
قوه مقننه	قوه مقننه	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	مجلس	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	دیوان محاسبات	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
قوه قضائیه	قوه قضائیه	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	رئیس قوه قضائیه	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	دیوان عالی، دادستان، دادگستری	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
	دیوان عدالت اداری	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
	سازمان بازرسی کل کشور	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
مجلس خبرگان	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱

گام دوم: عارضه یابی

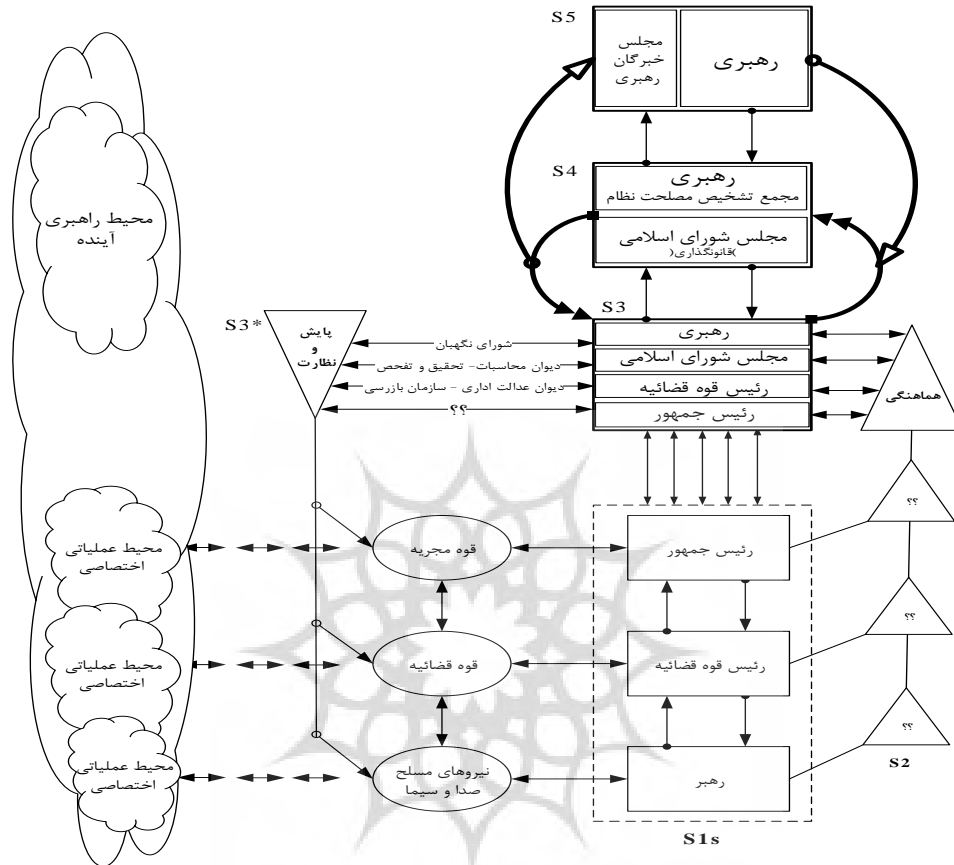
۱. مطالعه سیستم شماره ۱
- سیستم‌های عملیاتی شناسایی شده در قانون اساسی در سه زیر سیستم جای گرفته است که عبارتند از: قوه مجریه، قوه قضائیه و نهادهای عملیاتی زیر مجموعه رهبری
- از نظر مانایی، هر کدام از این سه زیر سیستم به طور مستقل می‌توانند عملیات خود را انجام دهند و در واقع مانا باشند.
- اعمال محدودیت‌های مختلفی از سیستم سطح بالاتر در قانون پیش‌بینی شده است که عمدتاً بر روی قوه مجریه می‌باشد.

- پاسخگویی از زیر سیستم‌های عملیاتی نیز تا حدی در قانون دیده شده است. بویژه از قوه مجریه سازوکارهای مختلف و متنوعی همچون سوال از رئیس جمهور و وزراء، نیاز به تصویب مجلس در لوایح و ... رای اعتماد و ... دیده شده است؛ ولی در مورد پاسخگویی دیگر زیرسیستم‌های عملیاتی و همچنین شاخص‌های عملکردی قانونی در نظر گرفته نشده است.
- ۲. مطالعه سیستم شماره ۲
- مهمترین منابع شناسایی شده برای ایجاد تعارض مربوط به بحث حوزه اختیارات و اختلافات قانونی است.
- از جمله نهادهای هماهنگی می‌توان به نهاد رهبری به عنوان هماهنگ‌کننده قوای مختلف، رئیس جمهور در نقش مسئول امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور، شورای نگهبان در نقش تفسیر قانون اساسی، مجمع تشخیص مصلحت نظام در نقش حل اختلاف میان قوا، مجلس شورای اسلامی در نقش تفسیر قوانین عادی و ... اشاره نمود.
- ۳. مطالعه سیستم شماره ۳
- از جمله فعالیت‌های سیستم ۳ در سیستم کانونی می‌توانیم به نصب و عزل عالی‌ترین مقام قوه قضائیه، تنظیم روابط قوای سه‌گانه، امضای حکم ریاست جمهوری و عزل رئیس جمهور توسط مقام معظم رهبری، امضای عهدنامه‌ها، مقابله نامه‌ها، موافقت نامه‌ها و قراردادهای دولت ایران با سایر دولت‌ها و همچنین امضای پیمان‌های مربوط به اتحادیه‌های بین‌المللی و مسئولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور توسط رئیس جمهور، بررسی لوایح و طرح‌های قانونی و تصویب عهدنامه‌ها، مقابله نامه‌ها، قراردادهای و موافقت نامه‌های بین‌المللی توسط قوه مقننه و اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین توسط قوه قضائیه اشاره نمود.
- اعمال اختیار سیستم ۳ تا حد زیادی دموکراتیک بوده و اجزای سیستم ۱ به نسبت از اختیارات بالایی برخوردار هستند.
- چانه‌زنی بر سر منابع در میان اجزای سیستم ۱ معمولاً بر سر بودجه سالیانه است که مسئولیت تنظیم آن بر عهده رئیس جمهور است.
- نهادها و سازوکارهای متنوعی برای نظارت عملکرد اجزای سیستم ۱ (سیستم ۳) در نظر گرفته شده است که می‌توان به دیوان محاسبات، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور و تحقیق و تفحص مجلس، کمیسیون اصل نود و ... اشاره نمود.
- سازوکار مشخصی برای اندازه‌گیری عملکرد اجزای سیستم ۳ در رابطه با امکان دستیابی به اهداف دیده نشده است.
- ۴. مطالعه سیستم شماره ۴

- از فعالیت‌های سیستم شماره ۴ می‌توانیم به وظایف مجمع تشخیص از جمله مشورت به رهبری در تعیین سیاست‌های کلی نظام، مشاوره در اموری که رهبری به آنان ارجاع می‌دهد و مشورت به رهبری در اصلاح یا متمیم قانون اساسی و همچنین وضع قانون توسط مجلس شورای اسلامی اشاره نمود.
- توجهی که این فعالیت‌ها بر آینده بسته به موضوعات و مسائل ارجاعی متفاوت است ولی مهمترین فعالیتی که در اینجا بیشترین توجه به آینده را دارد سیاست‌های کلی نظام است.
- در خصوص این سوال که آیا این فعالیت‌ها متضمن سازگاری با آینده هستند نمی‌توان اظهار نظر کرد.
- سازوکار پایش جریان‌ات محیطی و ارزیابی روندها توسط سیستم ۴ نامشخص است.
- چگونگی اندازه‌گیری عملکرد اجزای سیستم ۴ در رابطه با امکان دستیابی به اهداف مشخص نشده است.

۵. مطالعه سیستم شماره ۵

- عالی‌ترین مسئول سیاست‌گذاری در سطح حکومت رهبر است.
 - سیستم ۵ هویتی مناسب را برای حکومت فراهم آورده و اهداف روشنی را برای آن مشخص می‌نماید.
- با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در گام اول و مطالعه نهادهای مطرح‌شده در این گام می‌توانیم عمل عارضه‌یابی را انجام دهیم. قبل از آن با توجه به ارتباطات نمایان‌شده، ساختار حکومتی نهفته در قانون اساسی را ترسیم نموده ایم که در شکل شماره ۴ مشاهده می‌شود.

شکل شماره ۴: ساختار حکومتی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر اساس مدل سیستم‌های مانا (منبع: یافته‌های پژوهش)

گام سوم - بررسی کانال‌های ارتباطی و حلقه‌های کنترلی

در این گام با استفاده از فهرست خطاهای پرتکرار به بررسی ساختار شناسایی شده پرداخته‌ایم.

۱. اشتباه در شفاف نکردن اهداف و نتایج مورد انتظار از سطوح مختلف: چنین خطایی شناسایی نشد.
۲. خطای ناشی از تامین استقلال برای عناصر سیستم ۱: همانطور که قبلاً اشاره شد تمامی عناصر سیستم ۱ دارای استقلال نسبی هستند.
۳. خطای ناشی از اطمینان نسبت به وجود مدیریت محلی در سطح سیستم ۱: این خطا نیز در اینجا مصداق ندارد.
۴. سیستم‌های ۲، ۳، ۴ و ۵ بطور مستقل به دنبال مانایی خودشان باشند (آسیب شناسی خودنگری) بجای اینکه به کل سیستم خدمت کنند: بررسی این خطا نیازمند مطالعه هر کدام از نهادهای مرتبط در عمل می‌باشد.
۵. عدم وجود هر کدام از سیستم‌های ۱ تا ۵ و یا عملکرد نامناسب آنها: تمامی سیستم‌های ۱ تا ۵ وجود دارند.

- سیستم ۲ بسیار ضعیف است، بنابراین همکاری به خطر می‌افتد: سیستم ۲ بطور مناسبی وجود دارد ولی در مورد برخی از زیر سیستم‌های عملیاتی ضعیف است.
 - سیستم ۴ بسیار ضعیف است و بنابراین سیستم ۵ بر روی سیستم ۳ آوار شده و بطور فزاینده به امور روزمره علاقمند می‌شود: سیستم ۴ ضعیف نبوده ولی سازوکاری متناسب با آنچه مدل سیستم مانا پیشنهاد داده است را ندارد.
 - سیستم ۵ کیفیات ضروری کل سیستم را برای سیستم‌های عریض‌تر که بخشی از آن است نمایندگی نمی‌کند: این خطا نیز در اینجا شناسایی نشد.
۶. جریان‌های اطلاعاتی با آنچه که برای سیستم مانا ضروری است انطباق ندارد: جریان‌های اطلاعاتی مورد نظر در قانون دیده نشده است.

یافته‌های پژوهش

احترام به قانون اساسی و عمل به آن نیازمند فهم دقیق اصول و کشف معانی و مفاهیم دانش واژه‌های به کاررفته در آن است. یکی از این اصول ساختار و ارتباط میان نهادهای حکومتی قانون اساسی است و از آنجا که مدل سیستم‌های مانا ابزاری را در اختیار می‌گذارد تا ساختار فعلی سیستم‌ها یا ساختاری جدید را طراحی نماییم در این پژوهش با هدف شناسایی ساختار حکومتی و همچنین عارضه‌یابی این ساختار از مدل سیستم‌های مانا بهره گرفته شد. در این فرایند با استفاده از روش سه مرحله‌ای جکسون (۲۰۰۳) مطالعه و بررسی متن قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نهادهای مرتبط با حکومت شناسایی و سپس وظایف و ارتباط میان آنها فهرست و با جداول و چک لیست‌های مدل انطباق داده شد. در گام بعد ساختار حکومتی از بطن قانون اساسی بیرون کشیده شده و مدل سیستم مانای حکومت جمهوری اسلامی ایران را ترسیم نمودیم. در گام آخر با استفاده از چک لیست خطاهای پرتکرار در مدل‌های سیستم‌های مانا، ساختار ترسیمی مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار گرفت.

اجزای شناسایی شده برای سیستم شماره ۱ عبارتند از: قوه مجریه، قوه قضاییه و رهبری که به ترتیب از بیشترین تا کمترین حجم کارکرد در این سطح (سیستم عملیاتی) برای ایشان در نظر گرفته شده است. در سطح مدیریت داخلی نظام، سیستم شماره ۳ متشکل از چهار نهاد رهبری، مجلس، ریاست جمهوری و رئیس قوه قضاییه می‌باشد که هر کدام از این نهادها بجز ریاست جمهوری دارای ابزارهای کنترلی و نظارتی (سیستم ۳*) مناسبی می‌باشند؛ البته در مورد سیستم شماره ۲ (سیستم هماهنگی) برخلاف سیستم شماره ۳، نهادهای متناسبی در قانون دیده نشده

است، گرچه نهادهایی برای هماهنگی بین اجزای سیستم ۱ و در سطح بازگشتی پایین‌تر تعبیه شده است که از آن می‌توان به وزیر دادگستری جهت هماهنگی بین قوه مجریه و قضائیه و یا شورای نظارت بر صدا و سیما اشاره کرد ولی هماهنگی در سطح سیستم ۳ فقط برعهده مقام معظم رهبری و تا حدی شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام (در بعد حل تعارض) قرار گرفته شده است و سایر نهادهای سیستم ۳ بدون ابزار هماهنگی هستند.

در خصوص سیستم شماره ۴ که دارای کارکردهایی همانند انطباق، هوشمندی و راهبرد می‌باشد و از آن با اصطلاح آینده و بیرون یاد می‌شود نیز ساختار قانون اساسی در بحث وجود نهادی برای این امر دارای نهادهای متعددی می‌باشد؛ ضمن اینکه از نظر محتوایی و عملکردی نیاز به بررسی عملیاتی دارد. وظایف این سیستم بر عهده رهبری، مجمع تشخیص مصلحت نظام و مجلس شورای اسلامی قرار گرفته است. همچنین درباره سیستم شماره ۵ نیز در قانون اساسی دو نهاد رهبری و مجلس خبرگان رهبری دیده شده است که بر ارتباط میان سیستم‌های ۳ و ۴ نظارت داشته و دارای اختیار غایی است.

بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در این پژوهش ساختار حکومتی موجود در قانون اساسی کشور تا حدودی بر ساختار سیستم‌های مانا منطبق است و تمام اجزای ۵ گانه در آن موجود است؛ گرچه در برخی از خرده سیستم‌ها بویژه سیستم شماره ۲ ابزارها و نهادهای متناسبی دیده نشده است؛ و همچنین برخی از خرده سیستم‌ها با توجه به سطح که در آن هستند دارای اختیار مناسب و تعریف شده نمی‌باشند. از طرف دیگر برخی از نهادهای قانون اساسی در چندین سطح دارای کارکردهای مختلفی هستند که ممکن است باعث اختلال کارکردی شود که این موضوع نیز نیازمند بررسی عملی در پژوهش‌های دیگر است. از طرفی اجزای سیستم ۱ بر اساس متن قانون اساسی از استقلال مناسبی برخوردار هستند که مساله بسیار مهمی برای مانایی کل سیستم می‌باشد گرچه کارکردهای جاری و استقلال فعلی آنها در محدوده بررسی این پژوهش نبوده است و بعنوان یک پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی مطرح است.

یک سیستم برای مانایی نیازمند هر پنج عملکرد معرفی شده در مدل است. علاوه بر این پنج زیرسیستم که تا به اینجا بررسی شد، الگوی تعاملات هر سیستم نیز باید بطور دقیق به همان صورت تشریح شده در مدل باشد که موضوع بسیار مهمی در بررسی هر سیستم و در اینجا ساختار حکومتی قانون اساسی کشور است. بررسی جریان‌های اطلاعاتی و کانال‌های ارتباطی

درون سیستمی - میان سطوح مختلف سیستم و نهادهای آن - و برون سیستمی - میان سیستم و محیط - ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران با بررسی ساختار قانون اساسی کشور قابل استخراج نبوده و نیازمند بررسی سایر قوانین و مقررات جاری کشور و همچنین وضعیت فعلی نهادهای اصلی آن در عمل است.

در پایان می‌توان گفت که گرچه ساختار قانون اساسی فقط در سطح اجزا و نه کانال‌های اطلاعاتی و ارتباطی تا حدی مانا تشخیص داده شده است ولی ممکن است وضعیت جاری و عملی آن با قانون اساسی تفاوت داشته باشد لذا بررسی برخی از موارد مانایی اجزا و تمامی کانال‌های ارتباطی و جریان‌های اطلاعاتی نیازمند بررسی وضعیت فعلی و عملی نهادهای شناسایی شده می‌باشد که پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی این عارضه‌یابی بر روی ساختار فعلی حکومت صورت پذیرد.

منابع فارسی

- اخترشهر، علی (۱۳۸۷). توزیع قدرت در ساختار قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، *مطالعات انقلاب اسلامی*، دوره چهارم، شماره ۱۲: ۱۶۱-۱۸۱.
- اسدیان، احمد (۱۳۹۰). تاملی در تعاملات قوای مجریه و مقننه، *فصلنامه تحقیقات حقوقی*، دوره چهاردهم، شماره ۱۰۶، اصلانی، فیروز و نورایی، مهدی (۱۳۹۶). واکاوی مفهومی واژگان چندمعنا در قانون اساسی دولت به معنای «حکومت یا طبقه حاکم». *مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران*، دوره چهل و هفتم، شماره ۴: ۹۵۵-۹۳۷.
- باباپور گل افشانی، محمدمهدی (۱۳۹۱). مبانی کلامی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، *مطالعات انقلاب اسلامی*، سال نهم، شماره ۳۱: ۱۶۷-۱۷۸.
- پورعزت، علی اصغر (۱۳۸۹). *مبانی دانش اداره دولت و حکومت*، تهران: سمت، دوم.
- جهانی نسب، احمد و پولادی، کمال. (۲۰۱۹). نقش نهاد رهبری در فرایند گذار به دموکراسی در ساختار قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر فصل پنجم). *فصلنامه دانش حقوق عمومی*، ۸(۲۴): ۸۷-۱۰۸.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۱). تبیین فلسفی ساختارسازی حکومت‌ها مبتنی بر جغرافیای سیاسی (با تأکید بر ایران). *همایش ملی جغرافیای سیاسی کاربردی*. بازنگری در ۱۳۹۷/۱۱/۰۹.
- رضایی، زینب؛ آذر، عادل؛ مقبل با عرض، عباس و دهقان نیری، محمود (۱۳۹۶). سازمان مانا: کاربرد مدل سیستم‌های مانا (VSM) در طراحی ساختار سازمانی. *فصلنامه علوم مدیریت ایران*، سال دوازدهم، شماره ۴۷: ۲۰-۱.
- روزنهد، جاناتان و مینجرز، جان (۱۳۹۲). *ملاسازي نرم در مدیریت*، ترجمه عادل آذر و علی انوری، تهران، نشر نگاه دانش.
- طیبیان، منوچهر (۱۳۷۷). تعیین شاخص‌های پایداری و نماد آن در محیط زیست، محیط شناسی، دوره بیست و پنجم، شماره ۲۴: ۱-۱۲.

- علی حسینی، علی و ابراهیمی، علی (۱۳۹۲). چرایی نوسان بین الگوهای نیمه‌ریاستی، نیمه‌پارلمانی و پارلمانی در جمهوری اسلامی ایران. *پژوهش‌های سیاست اسلامی*، سال یکم، شماره ۳: ۳۷-۶۵.
- عمید زنجانی، عباسعلی (۱۳۷۷). فقه سیاسی، تهران: امیر کبیر.
- فاضلی، حبیب اله (۱۳۹۱). تفکیک قوا و سیاست خارجی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. *ضرورت تفسیری مبتنی بر کارآمدی، رهنامه سیاستگذاری*، سال سوم، شماره ۲: ۳۰-۹.
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۴). مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- کدخدایی، عباسعلی (۱۳۹۷، شهریور ۱۷). قانون اساسی به اندازه‌ای غنی است که نیاز به بازنگری مجدد نداشته باشد. *خبرگزاری میزان*، بازیابی شده از <https://www.mizanonline.com/fa/news/450509>
- کدخدایی، عباسعلی و طحان نظیف، هادی (۱۳۹۵). ساختار و ماهیت حکومت از منظر غایت و وسیله در پرتو نظریه اعتباریات. *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی دانشگاه تهران*، دوره چهل و ششم، شماره ۱: ۳۹-۱۹.
- مدنی، سیدجلال‌الدین (۱۳۸۲). مروری بر شکل‌گیری قانون اساسی در جمهوری اسلامی. *اندیشه و تاریخ سیاسی ایران معاصر*، سال دوم، شماره ۱۶: ۴۲-۳۸.
- مسلمانی نوش آبادی، آذر، عادل، معزز، هاشم، و ارسطو، محمدجواد. (۱۳۹۸). واکاوی ساختار جاری نظام جمهوری اسلامی ایران از منظر مانایی. *پژوهش‌های مدیریت در ایران*، ۲۳(۳)، ۱۲۹-۱۵۹.
- میرمضانی، سیدعلی؛ تیرگر، زهرا و فروغی‌نیا، حسین (۱۳۹۵). ساختار قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با نظام مشروطه در خصوص نوع حاکمیت و ریاست بر حکومت. *اندیشمندان حقوقی*، سال چهارم، شماره ۹: ۱۱۳-۱۳۴.
- میرمحمدی، سیدمحمد (۱۳۷۷). *طراحی ساختار مطلوب نظارت در نظام اداری جمهوری اسلامی ایران*. پایان نامه دکترا. دانشکده مدیریت. دانشگاه تهران.
- وینسنت، آندرو، (۱۳۷۶). *نظریه‌های دولت*، ترجمه حسین بشیریه، تهران، نشر نی.

References

- Akhtarshahr A. (2008) "Distribution of power in the constitutional structure of the Islamic Republic of Iran". *Islamic Revolution Studies*, 4 (12):161-181. (In Persian)
- Alihosseini, A., Ebrahimi, A. (2013). The "Why" of the Fluctuation between Semi-Presidential, Semi-Parliamentary, and Parliamentary Patterns in the Islamic Republic of Iran. *Islamic Politics Research*, 1(3), 37-65. (In Persian)
- Amid Zanjani, A. (1998), *Political Jurisprudence*, Tehran: Amir Kabir. (In Persian)
- Asadian A. (2011). "Investigating interactions between executive and legislative powers". *Journal of Law Research*, 14(106), 81-106. (In Persian)
- Aslani, F., & Nouraei, M. (2017). Studying the Conceptual Definition of the Constitution's Terminology Government in the definition of. *Public Law Studies Quarterly*, 47(4), 937-955. (In Persian)
- Babapour Golafshan M. (2012) "Theological principles of the Constitution of the Islamic Republic of Iran" *Journal of Studies of the Islamic Revolution*, 31(4), 167-180. (In Persian)

- Beer, S. (1979), "The heart of Enterprise", New York, John Wiley & Sons.
- Beer, S. (1981). Brain of the Firm (2nd ed.). Chichester: John Wiley & Sons.
- Beer, S. (1984). The viable system model: "Its provenance, development, methodology and pathology". *Journal of the operational research society*, 35(1), 7-25.
- Beer, S. (1985). "Diagnosing the system for organizations". John Wiley & Sons Inc.
- Benton, J. E. (2002). "County service delivery: Does government structure matter?". *Public Administration Review*, 62(4), 471-479.
- Bossel, H. (1999). "Indicators for sustainable development: theory, method, applications."
- Boyne, G. A. (1992). Local government structure and performance: lessons from America?. *Public Administration*, 70(3), 333-357.
- Espejo, R. (2014). "Cybernetics of Governance: The Cybersyn Project 1971–1973. In Social Systems and Design". Springer, Tokyo.
- Espejo, R., & Reyes, A. (2011). "Organizational systems: Managing complexity with the viable system model". Springer Science & Business Media.
- Espinosa, A., Harnden, R., & Walker, J. (2008). "A complexity approach to sustainability—Stafford Beer revisited". *European Journal of Operational Research*, 187(2), 636-651.
- Fazeli, H. (2012). Separation of Powers and Foreign Policy in the IRI Constitution: The Necessity of an Interpretation based on Efficiency. *Doctrine of Policy Making*, 3(2), 9-30. (In Persian)
- Fellman, D. (1958). Constitutional Law in 1956–1957. *American Political Science Review*, 52(1), 140-191.
- Finer, S. E., & Finer, S. E. (1997). "The History of Government from the Earliest Times: Ancient monarchies and empires" (Vol. 1). Oxford University Press, USA.
- Flood, R. L., & Jackson, M. C. (1991). "Total systems intervention: a practical face to critical systems thinking". *Systems Practice*, 4(3), 197-213.
- Gore, A. (1993). "From Red Tape to Results: Creating a Government That Works Better & Costs Less". Report of the National Performance Review.
- Govern. 2019. in Merriam-Webster.com. Retrieved January 31, 2019, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/govern>.
- Hafeznia M.R. (2013). "Philosophical Explanation of the Structuralization of Governments Based on Political Geography". National Conference on Applied Geopolitics (In Persian)

- Jackson, M. C. (2001). "Critical systems thinking and practice". *European Journal of Operational Research*, 128(2), 233-244.
- Jackson, M. C. (2003). "Systems thinking: Creative holism for managers". Chichester: Wiley.
- Jahani Nasab, A., & Pouladi, K. (2019). The role of the leadership in the process of transition to democracy in the constitutional structure of the Islamic Republic of Iran (with emphasis on the fifth chapter). *Journal of Law Knowledge*, 8 (24), 87-108. (In Persian)
- Johnson, A. G., & Bealey, F. (1999). *The Blackwell Dictionary of Political Science. A User's Guide to its Terms*.
- Kadkhodaei, A., Tahan Nazif, H. (2016). The structure and substance of government from the perspective of aim and means in the light of the theory of conventions (E'tebaariaat theory). *Public Law Studies Quarterly*, 46(1), 19-39. doi: 10.22059/jpls.q.2016.57464 (In Persian)
- Kadkhodaei, A. (2018). The constitution is rich enough that it does not need to be revised. *Mizan News Agency*, retrieved from <https://www.mizanonline.com/fa/news/450509>. (In Persia)
- Katozian, N. (2005), *Introduction to Law and Study in the Iranian Legal System*, Tehran: Enteshar Co. (In Persian)
- Leonard, A. (2007), Symbiosis and the viable system model, *Kybernetes*, 36 (5/6): 571-582
- Leonard, A. (2009), the Viable System Model and Its Application to Complex Organizations, *System Practice & Action Research*, 22: 223-233.
- Lewis, E., & Millar, G. "The Viable Governance Model—A Theoretical Model for the Governance of IT."
- Madani S.J. (2003). "A Review of the Formation of the Constitution in the Islamic Republic". *Contemporary political thought and history*.2 (16): 38-42. (In Persian)
- McCormick, J., Hague, R., & Harrop, M. (2019). *Comparative Government and Politics: An Introduction*. Macmillan International Higher Education.
- Mirmohammadi M. (1998). "Designing the optimal structure of supervision in the administrative system of the Islamic Republic of Iran". Doctoral dissertation, University of Tehran, Tehran, Iran. (In Persian)
- Mirramazani, S., Tirgar, Z., and Foroughinia, H. (2015). "The Structure of the Constitution of the Islamic Republic of Iran in Comparison with the Constitutional System regarding the Type of Sovereignty and Presidency over the Government", *Legal Thinkers*, 4 (2): 134-113. (In Persian)
- Mosalmani, Gh., Azar, A., Moazzez, H., & Arasta, M.J (2019). "Analysis of the current structure of the Islamic Republic of Iran from the viability perspectiv. (In Persian).
- Osborne, D. (1993). "Reinventing government". *Public productivity & management Review*, 349-356.
- Perez Rios, J. (2012), "Design and diagnosis for sustainable organizations", Springer.

- Pourezzat A.A., (2011). "Fundamentals of Public Administration and Government Knowledge". Samt, Tehran. (In Persian)
- Rezaii, Z., Azar, A., Moghbel Baerz, A., Dehghan Nayyeri, M. (2017). Viable organization: an application of viable systems model (VSM) in organizational structure design. *Iranian journal of management sciences*, 12(47), 1-20 (In Persian)
- Ríos, J. P. (2012). "Diagnosis and Design of Organisations. In Design and Diagnosis for Sustainable Organizations" (pp. 65-139). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Rosenhead, J. and Mingers, J., eds. (2001) Rational analysis for a problematic world revisited. John Wiley & Sons.
- Schwaninger, M. (2006). "Theories of viability: a comparison". *Systems Research and Behavioral Science: The Official Journal of the International Federation for Systems Research*, 23(3), 337-347.
- Tabibian, M. (2000). "Determining the indicators of sustainability and its symbol in the environment". *Environmental Science*, 25 (24), 1-12. (In Persian)
- Vincent, A. "Theories of the State". Bashirieh H., Ney, Tehran, 1998.
- Vincent, A. "Theories of the State". Bashirieh H., Ney, Tehran, 1998. (In Persian)
- White, L., & Lee, G. J. (2009). "Operational research and sustainable development: Tackling the social dimension". *European Journal of Operational Research*, 193(3), 683-692..

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی